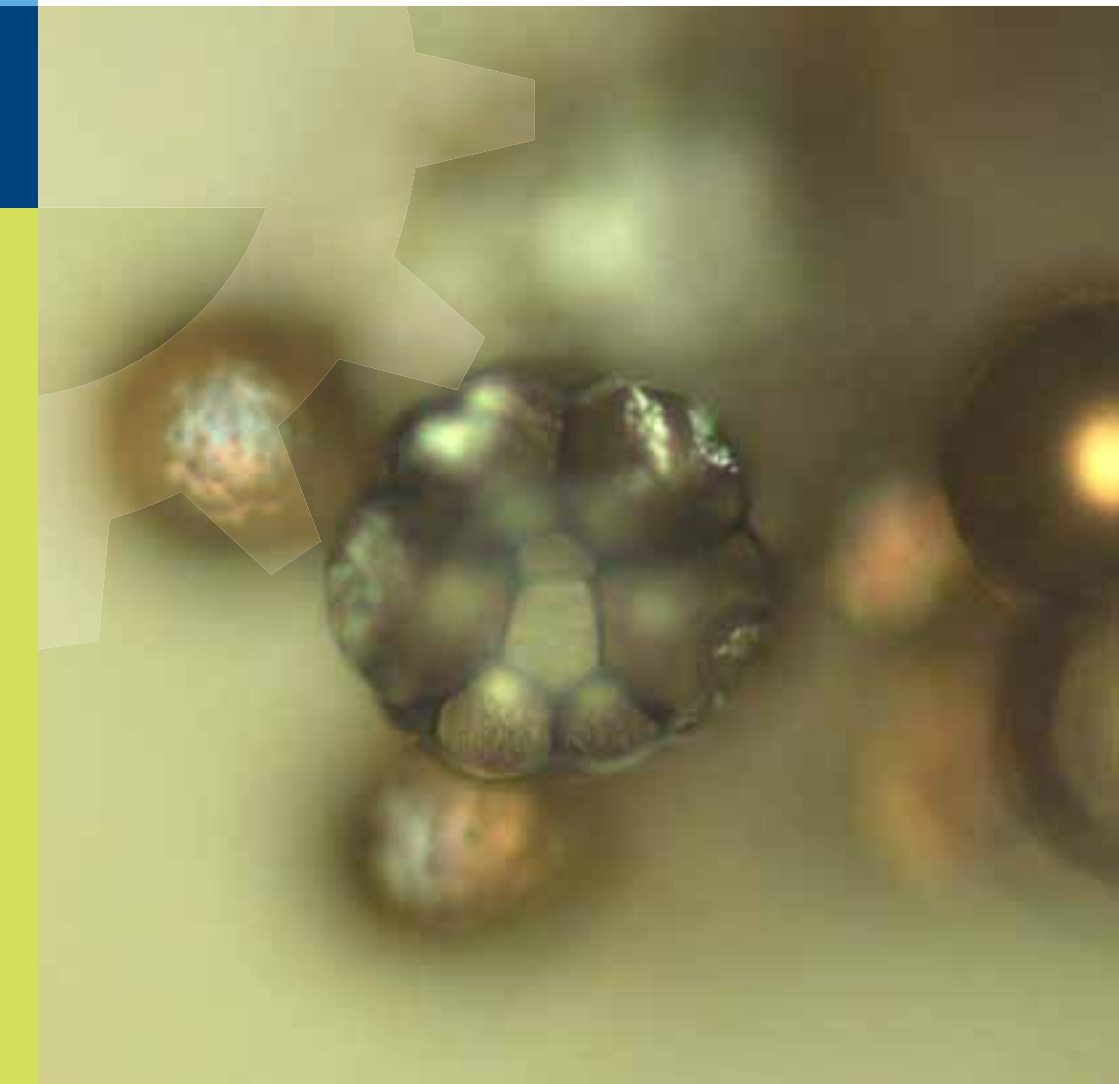

TAMPEREEN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Keksintöopas

Mitä tutkijan tulisi tietää keksinnön
suojaamisesta ja kaupallistamisesta

Sisällysluettelo

Oppaan tarkoitus	3
Mitä tarkoitetaan keksinnöllä?.....	4
Korkeakoulukeksintölaki	4
Lain tarkoitus	4
Ketä laki koskee?	4
Missä tilanteessa keksintö on syntynyt?	5
Ilmoitusvelvollisuus	6
Kaavio oikeuksien omistuksesta eri tapauksissa.....	7
TTY:n käytännöt.....	8
Immateriaalioikeussääntö.....	8
Oikeuksiensiirtosopimus.....	8
Tilaustutkimuksen yleiset sopimusehdot	9
Suomen akatemian rahoittama tutkimus.....	9
Keksinnöstä maksettavat korvaukset	10
Miten toimia kun teen keksinnön?	11
Keksintöilmoituksen täyttö.....	12
Keksintöilmoituslomake.....	13–14
Keksintöilmoituksen käsittely TTY:llä.....	15
Keksinnön suojaus	16
Patentointi	16
Hyödyllisyysmalli	17
Muut suojausmahdollisuudet	17
Keksinnön kaupallistaminen	18
Lisensointi	18
Keksinnön myyminen.....	18
Yrityksen perustaminen.....	18
Kaupallistamisen tukipalvelut TTY:llä	19
Yhteenveto ohjeista.....	19
Sanasto/terminologia.....	20–21
Linkkejä.....	22
Yhteys- ja lisätiedot	24

OPPAAN TARKOITUS

Tämä opas on kirjoitettu tutkijoille auttamaan keksintöjen tunnistamisessa, suojauksessa ja kaupallistamisessa esiin tulevista asioista. Oppaan aluksi selvennetään uutta korkeakoulukeksintölakia. Oppaassa käsitellään myös TTY:n omia käytäntöjä ja kerrotaan lyhyesti keksinnön suojaukseen ja kaupallistamiseen liittyvistä asioista. Oppaan lopusta löydät listan apua tarjoavista tahoista. Oppaasta löydät apua mm. seuraaviin kysymyksiin:

Miten tunnistan keksinnön?

Keksinnöllä tarkoitetaan uutta tuotetta, menetelmää, laitetta tai vanhan uutta käyttötapaa. Patentoitavissa oleva keksintö on tekninen ratkaisu johonkin ongelmaan. **Lisää tietoa keksinnön tunnistamisesta löydät oppaan sivulta 4.**

4

Mitä tarkoittaa tutkimustulos?

Tutkimustuloksella tarkoitetaan hankkeessa aikaansaatuja tietoja, ideoita, menetelmiä, ratkaisumalleja, laitteita, aineita, keksintöjä, tietokoneohjelmia, yms. riippumatta siitä, ovatko ne suojattavissa tai suojattu immateriaali-oikeudellisesti. **Oppaan sivulta 20 löydät aiheeseen liittyvää sanastoa.**

20

Miten toimin kun havaitsen tehneeni keksinnön?

Ensimmäinen ja tärkein asia on ottaa yhteyttä Tutkimus- ja Innovaatio-palveluihin. Siellä osataan neuvoa kaikissa keksintöön liittyvissä asioissa. **Keksintöilmoituksen täyttämisestä ja sen käsittelystä TTY:llä löydät lisätietoa oppaan sivulta 11 alkaen.**

11

Miten tutkimustuloksen voi suojata?

Tutkimustuloksen tärkein suojakeino on patenti. Muita tapoja suojata tutkimustulos on mm. salassapito ja hyödyllisyysmalli. **Tarkempaa tietoa tuloksen suojauksesta ja kaupallistamisen mahdollisuuksista saat sivulta 16 alkaen.**

16

Mistä saan lisätietoa?

TTY:n Tutkimus- ja Innovaatiopalvelut (TIP) auttavat kaikissa keksintöihin ja yrittäjyyteen liittyvissä asioissa, perustiedot löydät myös Tutkasta. **Oppaan takakannesta löydät yhteystiedot – TIP:n henkilökunta vastaa mielellään kysymyksiisi!**

24

MITÄ TARKOITETAAN KEKSINNÖLLÄ?

Keksintö voi olla uusi tuote, laite, menetelmä tai vanhan keksinnön uusi käyttökohde. Keksinnön on täytettävä patentoinnin yleiset edellytykset; uutuus, keksinnöllisyys ja teollinen käyttökelpoisuus.

- **Uutuudella** tarkoitetaan sitä, että keksintöä ei ole saanut julkaista missään aikaisemmin. Uutuuden esteenä voi olla esimerkiksi opinnäytetyö, konferenssijulkaisu (suullinen esitys tai posterit) tai projektipalaveriesitys. Lainsäädännöllisesti mikä tahansa julkistus on este patentoinnille. Keksinnöstä voi kuitenkin kertoa muille luottamuksellisesti esim. sisäisissä projektipalaverissa.
- **Keksinnöllisyydellä** tarkoitetaan sitä, että keksintö eroaa olennaisesti tunnetusta tekniikasta eikä se ole ilmeinen alan ammattilaiselle.
- **Teollisella käyttökelpoisuudella** tarkoitetaan sitä, että keksintö on luonteeltaan tekninen, keksinnön pitää toimia ja sen pitää olla toisinnettavissa.

Keksinnön määritelmä tulee suoraan korkeakoulukeksintölaista, jonka pääkohdat tulisi jokaisen tutkijan tuntea. Laista tarkemmin seuraavassa.

KORKEAKOULUKEKSINTÖLAKI

Lain tarkoitus

Kaikkia suomalaisten korkeakoulujen palveluksessa olevien henkilöiden palvelusuhteessa tekemiä, Suomessa patentilla suojattavissa olevia keksintöjä, säätelee korkeakoulukeksintölaki. Laissa annetaan ohjeistus kuka omistaa keksinnön immateriaalioikeudet erilaisissa tapauksissa. Laki tuli voimaan 1.1.2007. Korkeakoulukeksintölain tarkoituksena on helpottaa keksintöjen tunnistamista, suojaamista, hyödyntämistä sekä kaupallistamista ja yhdenmukaistaa kaikkein korkeakoulujen henkilöstön oikeuksia työsuhteessa tehtyihin keksintöihin. Korkeakoululaissa on ohjeistettu myös mm. keksinnöstä maksettavista korvauksista (9§) ja tutkimustulosten julkistamisesta (11§). Kansainvälisiä yhteistyöhankkeita tehdessä on hyvä huomata, että lainsäädäntö on kansallista.

Ketä laki koskee?

Lain piiriin kuuluvat korkeakouluun palvelussuhteessa olevat henkilöt. Käytännössä laki koskee siis niitä henkilöitä, joiden palkan maksaa korkeakoulu, riippumatta mistä raha alun perin tulee. Korkeakoulukeksintölakia sovelletaan myös Suomen Akatemian tutkimusvirassa olevien henkilöiden tekemiin keksintöihin. Laki koskee myös tutkijakoululaisia, jotka ovat palvelussuhteessa korkeakouluun. Korkeakoulukeksintölaki ei koske opiskelijoita (esim. harjoitustyöt, kandintyöt jne., mistä ei makseta palkkaa) eikä apurahatutkijoita, joiden apuraha maksetaan säätiöstä suoraan tutkijalle. Laki ei koske myöskään ulkopuolisen yrityksen työntekijää, joka työskentelee korkeakoulun tiloissa, mutta saa palkkansa jostain muualta. Laki ei vaikuta tekijänoikeuksiin tai mallioikeuksiin vaan se koskee ainoastaan patentoitavissa olevia keksintöjä.

Missä tilanteessa keksintö on syntynyt?

Laissa jaotellaan korkeakouluilla tehtävät keksinnöt kolmeen tyyppiin (3§); avoimessa tutkimuksessa, sopimustutkimuksessa ja muissa tilanteissa syntyneisiin keksintöihin. Omistusoikeudet keksintöön riippuvat siitä, missä tutkimustyyppissä keksintö on tehty. Korkeakoulu ja rahoittava osapuoli voivat myös erillisellä sopimuksella sopia immateriaalioikeuksien omistamisesta kaikissa tapauksissa.

Avoimessa tutkimuksessa kaikki oikeudet jäävät keksijälle/keksijöille. Korkeakoululle jää kuitenkin toissijainen oikeus ottaa keksinnön oikeudet itselleen, jos keksijä ei aio itse hyödyntää sitä. Käytännössä avointa tutkimusta tehdään:

- korkeakoulun perusrahoituksella tai korkeakoulun kautta maksetulla yleishyödyllisten säätiöiden apurahalla
- lahjoitusvaroilla tehdyllä tutkimuksella (lahjoitusprofessuurit).

Sopimustutkimuksessa on mukana ulkopuolisia rahoittajia. Laissa ei ole määritetty kuinka suuri osuus rahoituksesta pitää tulla korkeakoulun ulkopuolelta. Rahoitus voi tulla myös useasta eri lähteestä. Sopimustutkimuksessa keksinnön oikeudet kuuluvat ensisijaisesti korkeakoululle. Mikäli korkeakoulu päättää olla hyödyntämättä keksintöä, oikeudet siirtyvät takaisin keksijälle. Sopimustutkimusta on:

- ulkopuolisen yrityksen kokonaan rahoittama tutkimus eli **tilaustutkimus**
- Tekes-hankkeet, EU:n tutkimuspuiteohjelman projektit ja Suomen Akatemian rahoittamat hankkeet

Muussa tilanteessa syntyvillä keksinnöillä tarkoitetaan tutkimukseen osallistumattomien henkilöiden tekemiä keksintöjä tai keksintöjä, jotka eivät suoraan liity tutkimustyöhön. Muussa tilanteessa syntyvän keksinnön oikeudet kuuluvat keksijälle. Muussa tilanteessa syntyviä keksintöjä ovat esim.:

- laboratorioinsinöörien tai hallinnon henkilökunnan tekemät keksinnöt.
- henkilökohtaisella, tutkijalle suoraan maksettavalla apurahalla tehtävä tutkimus on muuta tutkimusta.

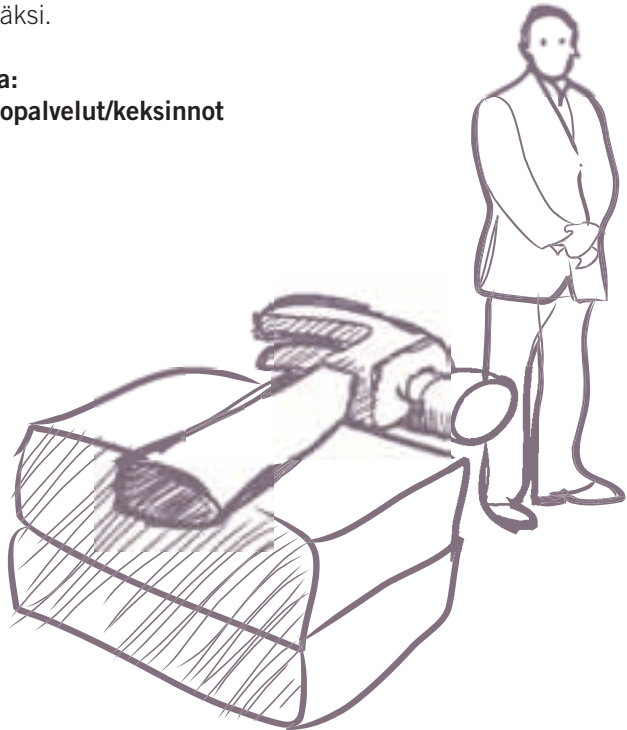
Jos olet tutkijakoulussa, ota yhteys Tutkimus- ja Innovaatiopalveluihin, missä autetaan selvittämään onko keksintö syntynyt avoimessa vai sopimustutkimuksessa.

Ilmoitusvelvollisuus

Yksittäisen työntekijän kannalta oleellisin asia on laissa määritetty ilmoitusvelvollisuus. Korkeakoulukeksintölain 5§ mukaan keksijän on tehtävä viipymättä kirjallinen keksintöilmoitus korkeakoululle riippumatta siitä millaisessa tutkimuksessa keksintö on syntynyt. Korkeakoulun on annettava kirjallinen vastailmoitus keksintöilmoitukseen viimeistään kahden kuukauden kuluessa keksintöilmoituksen jättämisestä. Vastailmoituksessa korkeakoulu antaa oman käsityksensä siitä millaisessa tutkimuksessa keksintö on syntynyt. Korkeakoulu voi pyytää keksijöitä täydentämään keksintöilmoitusta kirjallisella puuteilmoituksella. Korkeakoulun vastailmoituksen määräaika alkaa kulua vasta, kun keksintöilmoitus on täydennetty eli korkeakoulu on saanut riittävät tiedot keksinnöstä.

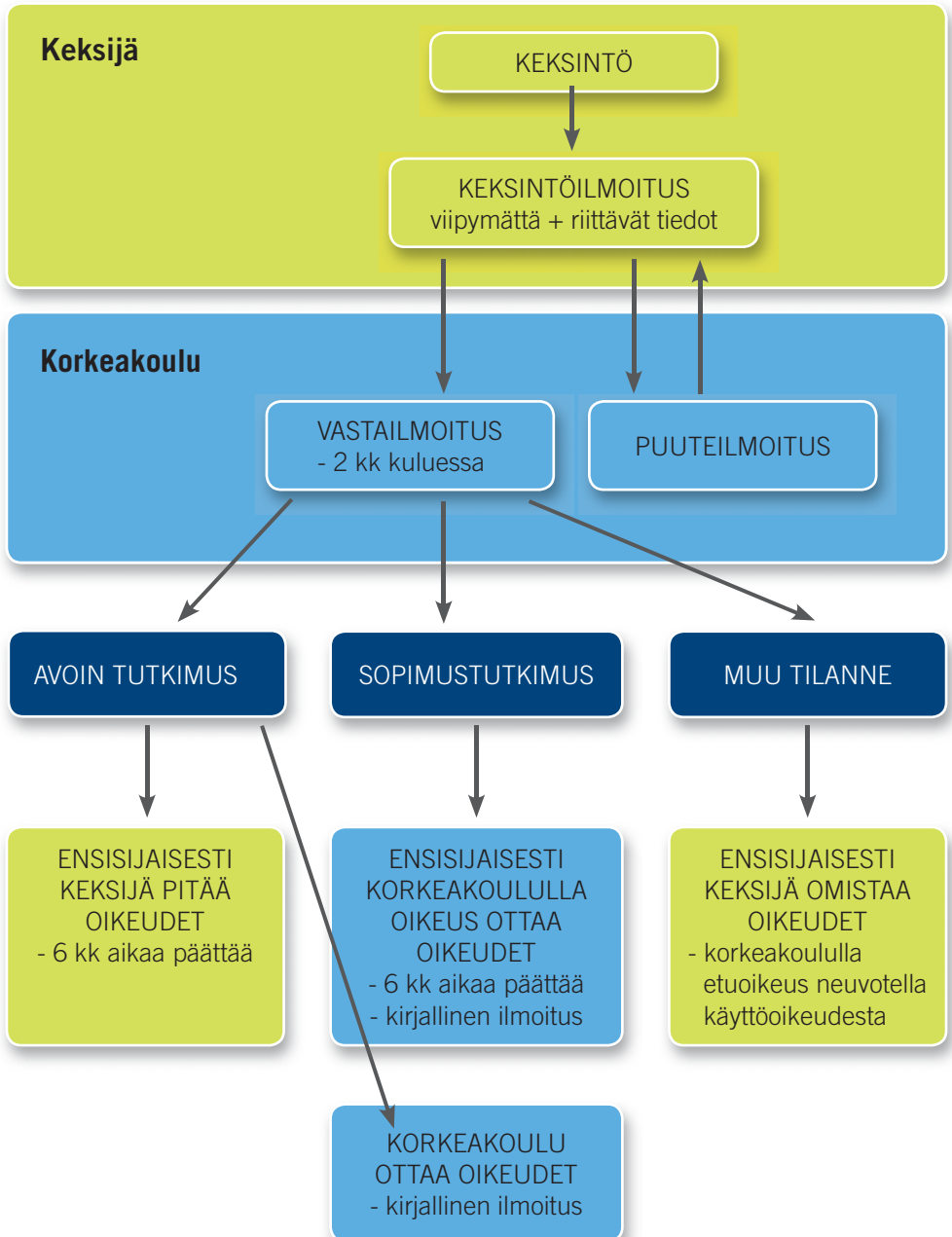
Käytännössä keksintöilmoitus kannattaa tehdä sen takia, että keksintöilmoituksen jättämällä voidaan selvittää alusta alkaen ketkä ovat olleet mukana keksintöä luomassa. Keksintöilmoituksen avulla voidaan myös osoittaa milloin keksintö on tehty. Tästä on hyötyä mm. tutkimusprojekteja kasatessa, jolloin voidaan määrittellä keksintö tutkimuksen taustamateriaaliksi. Ilman taustamateriaaliksi määrittelyä keksintö voidaan tulkita syntyneen projektissa, jolloin keksintö voidaan määrittellä tutkimustulokseksi. Tällöin keksinnön oikeudet saattavat siirtyä tutkimussopimuksen ehtojen johdosta tutkimuksen rahoittajien hyödynnettäväksi.

**Lisätietoa löydät tutkasta:
tutka/tutkimus/innovaatiopalvelut/keksinnot**

Kaavio oikeuksien omistuksesta eri tapauksissa

(Bruun, N., Välimäki, M. Korkeakoulukeksinnöt 2007, IPR University Centerin julkaisuja)

TTY:N KÄYTÄNNÖT

Immateriaalioikeussääntö

Korkeakoulukeksintölain 14§ mainitaan, että korkeakoulut voivat antaa tarkempia määräyksiä lain soveltamisesta. TTY:n tarkempi ohjeistus on annettu immateriaalioikeussäännössä. Lisäksi yliopiston ohjeistukseen kuuluu oikeuksiensiirtosopimus. Immateriaalioikeussääntö koskee kaikkia TTY:llä työskenteleviä henkilöitä. Poikkeuksena korkeakoulukeksintölaista immateriaalioikeussääntö koskee myös opiskelijoita. Immateriaalioikeussäännössä on määrätty tutkimustulosten immateriaalioikeuksista, kaupallistamisesta ja keksinnöistä maksettavista palkkioista.

**TTY:n immateriaalioikeussäännön löydät tutkasta:
tutka/tutkimus/oikeudelliset-palvelut/tietoa-immateriaalioikeuksista**

Oikeuksiensiirtosopimus

Jokainen TTY:llä työssä oleva allekirjoittaa ensimmäisen työ sopimuksen yhteydessä oikeuksiensiirtosopimuksen. Sopimus on voimassa niin kauan kuin henkilö on TTY:llä työsuhteessa vaikka henkilön työ sopimus tai nimike vaihtuisikin. **Oikeuksiensiirtosopimus koskee sopimustutkimusta.** Avoimessa tutkimuksessa kaikki oikeudet, myös tekijänoikeudet jäävät tutkijalle.

Allekirjoittaessaan lomakkeen työntekijä suostuu siirtämään sopimustutkimuksessa tekemiensä tulosten oikeudet yliopistolle. Oikeuksien siirtäminen koskee kaikenlaista sopimustutkimuksessa syntyneitä aineistoa (raportit, keksinnöt, löydöt, tietokannat, tietokoneohjelmat ja lähdekoodit) ja kaikkia tulokseen liittyviä immateriaalioikeuksia. Oikeuksiensiirtosopimuksella siirretään siis myös työsuhteessa syntyvien teosten tekijänoikeudet yliopistolle. Oikeuksien siirtosopimuksessa on ohjeistus myös tausta-aineiston oikeuksista ja salassapitovelvollisuudesta.

Oikeuksiensiirtosopimus tarvitaan, koska korkeakoulukeksintölaki koskee vain patentoitavissa olevan keksinnön omistusoikeuksia, eikä kata esimerkiksi tekijänoikeuksia. Tämä on oleellista erityisesti digitaalisessa materiaalisissa ja ohjelmistoissa. Ilman tekijänoikeuden suomaa vapautta ei yliopistolla ole oikeutta käyttää digitaalista materiaalia opetuksessa ilman tekijälle maksettavaa korvausta, mikä heikentää huomattavasti tutkimustulosten jatkohyödyntämistä. Lisäksi se tuo taustamateriaalin paremmin yliopiston muidenkin tutkijoiden käyttöön kun yliopisto omistaa kaikki oikeudet.

Tilaututkimuksen yleiset sopimusehdot

Kokonaan ulkopuolisen yrityksen rahoittamaa sopimustutkimusta kutsutaan **tilaustutkimukseksi**. Tilaustutkimustoiminnassa noudatetaan TTY:n yleisiä sopimusehdoja. Sopimusehdoissa on määritetty mm. tausta- ja tulosaineiston omistajuudesta ja immateriaalioikeuksista. Sopimusehtoihin on liitetty myös keksintöpalkkiota koskeva ohjeistus. Tilaustutkimuksessa voidaan kirjallisesti sopia myös muista ehdoista kuin yleisissä sopimusehdoissa on määritelty. Pääsääntöisesti kuitenkin:

1. Tulosaineiston immateriaalioikeudet kuuluvat yliopistolle, kunnes tilaaja on hyväksynyt tulosaineiston ja maksanut kaikki sovitut maksut. Tällöin immateriaalioikeudet siirtyvät kokonaan tilaajalle.
2. Tausta-aineiston immateriaalioikeudet kuuluvat sille osapuolelle, joka on ne tutkimusta varten toimittanut.
3. Tilaajan on ilmoitettava 2 kk kuluessa tiedon saatuaan, ottaako se oikeudet tilaustutkimuksen aikana syntyneeseen keksintöön.

Lisätietoa löydät Tutkasta:

tutka/tutkimus/oikeudelliset-palvelut/sopimustyypeja/tilaustutkimussopimukset

Suomen akatemian rahoittama tutkimus

Suomen akatemian rahoittama tutkimus on sopimustutkimusta vuodesta 2007 alkaen (jos tutkimusrahoitus on sitä ennen saatu, ota yhteys akatemiaan). Korkeakoulu voi siis halutessaan ottaa akatemian rahoittaman tutkimuksen oikeudet itselleen. Akatemia ei omista oikeuksia korkeakouluissa palvelussuhteessa tehtyihin keksintöihin. Akatemian rahoittamassa tutkimuksessa on tehtävä keksintöilmoitus korkeakoululle kuten muussakin sopimustutkimuksessa. Yhteisrahoitteisissa projekteissa eli silloin, jos projektin rahoittajana on akatemian lisäksi muita, oikeuksien omistus riippuu tutkimussopimuksesta.

Keksinnöstä maksettavat korvaukset

Yliopiston päättäessä kaupallistaa keksintö maksetaan keksijälle 50% osuus keksinnöstä saatavasta tulosta. Osuus jaetaan vain kun yliopiston keksinnöstä saama tulo ei ole vähäinen, eikä tulon jaosta muulla tavalla ole sovittu kirjallisesti. Yliopisto vähentää saadusta tulosta keksintöilmoituksen jättämisen jälkeen syntyneet välittömät kustannukset (esim. patentointi). Jos keksijöitä on useita, jaetaan keksijöiden osuus keksintöilmoituksessa ilmoitettujen osuuksien mukaan. Yliopiston kaupallistaman keksinnön kaikki kulut maksaa yliopisto.

Korkeakoulukeksintölain mukaisesti keksijällä/keksijöillä on aina oikeus kohtuulliseen korvaukseen keksinnöstä. **Sopimustutkimuksessa** syntyneistä keksinnöistä maksetaan keksijälle aina keksintöpalkkio tutkimussopimuksessa sovitun mukaan. Jos keksijöitä on useita, jaetaan palkkio keksijöiden osuuden mukaisessa suhteessa. Asiakasyrityksen maksamista palkkioista löytyy tarkempaa tietoa tilaustutkimustoiminnan yleisistä sopimusehdoista.

MITEN TOIMIA KUN TEEN KEKSINNÖN?

Jos epäilet tehneesi keksinnön, täytä keksintöilmoitus viipymättä. **Keksintöilmoitus** on täytettävä riippumatta siitä, onko kysymyksessä avoin tutkimus, sopimustutkimus vai muu tilanne.

Jos keksijöitä on useita, palautetaan lomake yhteisesti. Lomake palautetaan **TTY:n Tutkimus- ja Innovaatiopalveluihin** keksintöasiamiehelle. Korkeakoulu-keksintölain 11§ mukaan korkeakoulun on pidettävä salassa sille annetut keksintöön liittyvät tiedot kunnes keksintö on riittäväällä tavalla suojattu. Voit siis huoletta kysyä neuvoa keksintöilmoituksen teosta TTY:n Tutkimus- ja Innovaatiopalveluista.

Korkeakoulun on annettava **vastailmoitus** kahden kuukauden kuluessa keksintöilmoituksen jättämisestä. Vastailmoituksessa korkeakoulu antaa oman kantansa siitä, millaisessa tutkimuksessa keksintö on syntynyt. Korkeakoululla on myös oikeus pyytää täydennyksiä keksintöilmoitukseen, jos se on puutteellinen. Puuteilmoitus on myös tehtävä kirjallisesti.

Lisätietoa ja keksintöilmoituslomake löytyy tutkasta: <https://www.tut.fi/tutka/tutkimus/Innovaatiopalvelut/keksinnot/index.htm>

Keksintöilmoituksen täyttö

Keksintöilmoituksen kaikki kohdat tulee täyttää huolellisesti. Keksintöilmoitusta ei voi täydentää tai korjata enää sen jättämisen jälkeen.

Keksintöilmoituksen tärkeimmät kohdat:

1. Kaikkien keksimiseen osallistuneiden henkilöiden nimet
2. Keksinnön kuvaava nimitys, esim. musiikkia soittava hammasharja
3. Keksinnön julkistamissuunnitelma
4. Tieto, onko keksiminen tapahtunut avoimessa, sopimustutkimuksessa vai muussa tilanteessa tai liittykö keksintö tausta-aineistoon
5. Alustava kaupallistamissuunnitelma. Kuinka keksinnön voisi kaupallistaa: perustaa yrityksen, lisensoida vai myydä
6. Tarkka kuvaus keksinnöstä. Liitä keksintöilmoitukseen mukaan piirustuksia, kaavoja ja kuvia, jotka auttavat keksinnön havainnollistamisessa.
7. Kaikkien keksimiseen osallistuneiden henkilöiden allekirjoitus ja osuus keksinnöstä. Myöhemmin keksinnöstä mahdollisesti maksettavat korvaukset jaetaan keksintöilmoituksessa ilmoitetun osuuden mukaan.
8. Esimiehen/laitosjohtajan allekirjoitus.

KEKSINTÖILMOITUS

1. Keksijän/keksijöiden nimi, nimike, puhelinnumero, sähköpostiosoite ja laitos:

2. Keksinnön kuvaava nimitys: _____

3. Keksinnön julkistaminen, missä ja milloin: _____

4. Keksintö on syntynyt: (merkitse asianomainen kohta) _____

4.1. Avoimessa tutkimuksessa: _____

4.2. Sopimustutkimuksessa, tutkimushankkeen nimi ja numero: _____

Keksinnöstä ilmoitettu tutkimuksen rahoittajille, milloin: _____

4.3. Muussa yhteydessä: _____

5. Keksinnön alustava kaupallistamissuunnitelma: _____

5.1. Yrityksen perustaminen: _____

5.2. Keksinnön lisensointi tai myyminen: _____

6. Keksinnön selostus (tarkempi selostus erillisessä liitteessä):

Mitä keksintö koskee? _____

Minkä teknisen ongelman keksintö ratkaisee? _____

7. Keksijän allekirjoitus. Jos keksijöitä on useampi kuin neljä, ota kopio tästä sivusta.

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Paikka ja päiväys: _____

Osuus keksinnöstä: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Paikka ja päiväys: _____

Osuus keksinnöstä: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Paikka ja päiväys: _____

Osuus keksinnöstä: _____

Allekirjoitus: _____

Nimen selvennys: _____

Paikka ja päiväys: _____

Osuus keksinnöstä: _____

8. Todistaja (esimies tai hänen estyneenä tutkimusalasta vastaava professori tai laitoksen johtaja):

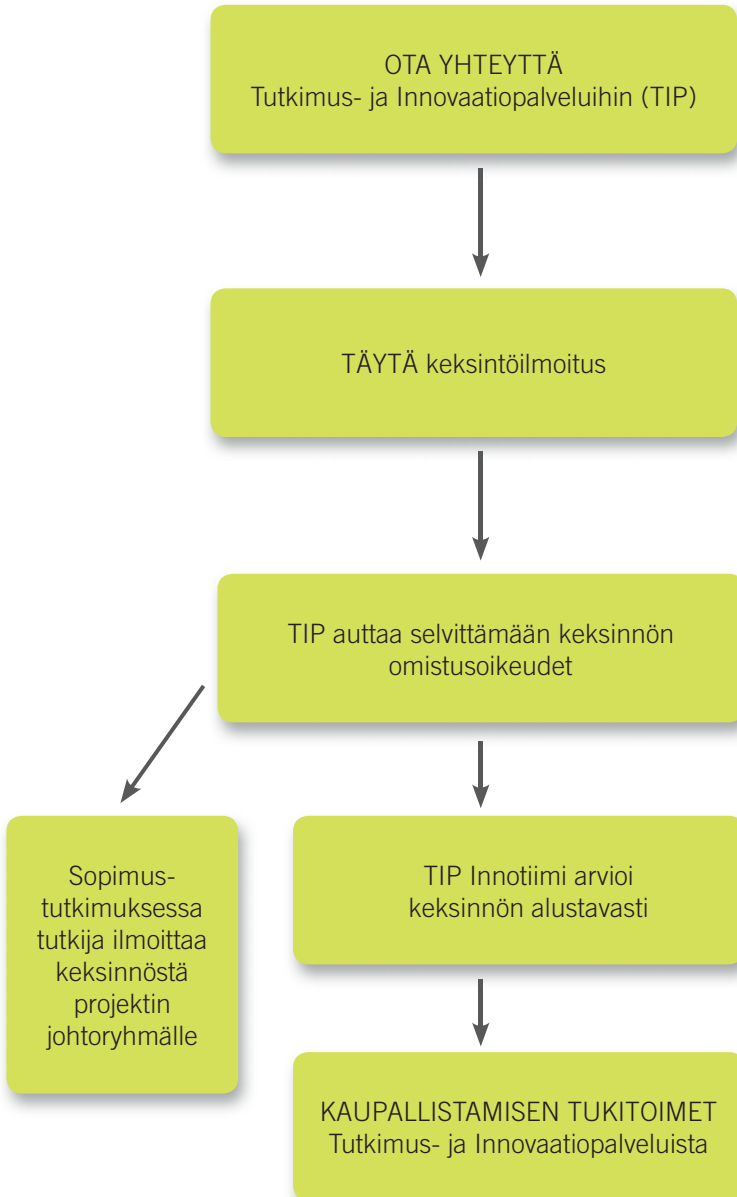
Olen lukenut ja ymmärtänyt keksintöilmoituksen ja yhdyn keksijän näkemykseen kohdassa 4. mainitusta keksinnön syntytavasta.

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Paikka ja päiväys: _____

KEKSINTÖILMOITUSPROSESSI:

KEKSINNÖN SUOJAUS

Keksintöjä kannattaa aina arvioida liiketoimintamahdollisuutena. Jotta keksintö menestyisi kaupallisesti, tulisi se yleensä suojata patentilla. Tämä on tärkeää erityisesti tuotteissa, joiden kehittäminen vie aikaa (esim. bioteknologia). **Patentoinnin** lisäksi keksintö voidaan suojata **hyödyllisyysmallilla, mallisuojailla ja tavaramerkillä**. Tutkimuslähtöisissä keksinnöissä tärkein suojamuoto on kuitenkin patentti.

Patentointi

Patentti antaa suojan, jonka avulla innovatiivisen tuotteen kehittäjä voi pitää kilpailijat/kopioijat poissa markkinoilta niin kauan, että ehtii saada kehittämiseen käytetyt rahat takaisin. Patentilla voidaan estää kilpailijoita patentoimasta samanlaista keksintöä ja saada itselle suoja keksintöön. Patenttihakemusta voidaan käyttää myös positiivisena mainoksena, ja patentin voi myös myydä tai lisensoida. Lisätietoa keksinnön patentoimisesta saat yliopiston patenttiasiamieheltä tai Patentti- ja rekisterihallituksesta.

Patentoinnin edellytykset ovat:

- Pelkkä idea ei ole patentoitavissa vaan vain sen konkreettinen toteutus. Esim. löytöä, tieteellistä teoriaa tai matemaattista menetelmää, pelin sääntöjä ja liikeideaa ei Suomessa voi patentoida.
- Keksinnön on oltava teollisesti käyttökelpoinen eli sillä on oltava tekninen luonne, sen tulee toimia ja sen on oltava kenen tahansa koottavissa ja käytettävissä, ja sen tulee näin ollen toimia kuten luvattu. Ohjelmistojen kohdalla on hyvä huomata, että avoin lähdekoodi voi estää patentoinnin, koska se on uutuuden esteenä.

Patenttia kannattaa hakea, jos:

- keksintö on uusi
- keksintöä voidaan hyödyntää kaupallisesti osana uutta tai olemassa olevaa liiketoimintaa
- suojavaikutuksella on merkitystä alalla toimiville yrityksille eli patenttisuoja on vahva
- patenttia voidaan valvoa (valvominen jää aina patentin omistajan harteille)
- patenttia ei pysty helposti kiertämään

Kustannukset (vuonna 2011):

- hakemusmaksu n. 500 €
- patenttihakemuksen kirjoittaminen noin 3 000-5 000 €
- lisäksi tulevat mm. julkaisumaksu ja patentin vuosimaksut koko 20 vuoden ajalta yht. noin 8 500 €
- lisätietoa patenttihakemuksen kustannuksista saat Patentti- ja rekisterihallituksesta

Patentti on voimassa korkeintaan **20 vuotta** ja se on aina **maakohtainen**. Patenttihakemuksen voi kuitenkin laittaa vireille useissa maissa samanaikaisesti. Patentin arviointiprosessi kestää n. 18 kk hakemuksesta, jolloin patentti voi aikaisintaan tulla voimaan. Patentointi on siis kallista ja aikaa vievää, eli kannattaa todella miettiä mitä kannattaa patentoida ja kannattaako sitä tehdä itse.

Pääasiallisesti yliopisto ei tavoittele patenttisalkkua. Yleensä yliopiston hakema patentti edellyttää, että keksinnölle löytyy ostaja tai lisensoija eli yliopisto saa keksinnöstä tuloja. Yliopiston omista nimissään hakemat patentit liittyvät tutkimuksen painopistealueiden kaikkein lupaavimmille teknologia-aihoille, joista on tulevaisuudessa tiedossa tuloja. Yliopisto ei osallistu patentinhakukustannuksiin, mikäli keksinnön oikeudet jäävät keksijälle/keksijöille. Neuvoja ja apua patentointiprosessiin on kuitenkin tarjolla Tutkimus- ja Innovaatiopalveluissa.

Hyödyllisyysmalli

Joissakin tapauksissa patentin sijaan voidaan hakea ns. hyödyllisyysmalli, joka antaa patenttia pienemmän suojan keksinnölle. Hyödyllisyysmalli antaa määräämättömän yksinoikeuden keksinnön kaupalliseen valmistukseen, myyntiin ja maahantuontiin. Hyödyllisyysmallin saamiseksi riittää alhaisempi keksinnöllisyys kuin patentoitavalle tuotteelle ja se antaa suojan rajatummalta keksintäjoukolle. Hyödyllisyysmallin hakeminen on yksinkertaisempaa ja kustannuksiltaan edullisempaa kuin patentin. Hyödyllisyysmallissa ei ole ilmoitusmaksua ja vuosittaista maksua. Hyödyllisyysmalli on voimassa **4 vuotta**, ja sille voi hakea jatkoaikaa korkeintaan 4+2 vuotta (yht. 10). Hyödyllisyysmallihakemusta ei voi muuttaa patenttihakemukseksi, koska keksintö on tullut julkiseksi ennen patenttihakemuksen jättämistä. Hyödyllisyysmalli tulee kysymykseen erityisesti silloin kun on odotettavissa, että keksinnön kaupallinen hyödyntämisaika on suhteellisen lyhyt tai keksintö ei tarvitse suuria jatkokehityspanostuksia tai sen elinkaari on lyhyt.

Muut suojausmahdollisuudet

Korkeakoulukeksintölaki ei pakota keksinnön kaupallistamiseen vaan se voidaan myös julkaista tai jättää liikesalaisuudeksi. Keksinnön julkaiseminen estää muita patentoimasta omaa keksintöä. Tällöin keksijä ei itsekään voi sitä patentoida. Joissakin tapauksissa on myös perusteltua pitää keksintö liikesalaisuutena, eli jättää se patentoimatta. Patentti on julkinen asiakirja ja sen saa siis myös kilpailija käsiinsä. Usein kiinnostusta herättävä suojamuoto on **tavaramerkki**. Tavaramerkki on tavarain tai palvelun kaupallinen tunnus, joka voidaan esittää graafisesti. Tavaramerkkiasioissa ota yhteyttä Tutkimus- ja Innovaatiopalveluihin.

KEKSINNÖN KAUPALLISTAMINEN

Keksintö tulisi nähdä ensisijaisesti liiketoimintamahdollisuutena ja sen tuotteistamisesta ja kaupallistamismahdollisuuksia tulisi miettiä mahdollisimman varhain. Ensimmäisenä asiana keksinnön kaupallistamista suunniteltaessa on selvitettävä kuka toimii kaupallistavana tahona: yliopisto vai keksijät, eli kuka omistaa keksinnön oikeudet. Tärkeitä seikkoja keksinnön kaupallistamissuunnitelmassa ovat keksinnön ajankohtaisuus, valmiusaste, käyttötarkoitus ja kaupallistamiskustannukset ja kilpailijan vastaavat tuotteet. Keksinnön kaupallistamisen vaihtoehtoja ovat keksinnön lisensointi, keksinnön myynti ja yrityksen perustaminen.

Lisensointi

Lisensoinnissa keksinnön käyttöoikeudet luovutetaan toiselle käyttökorvausta vastaan. Omistusoikeudet keksintöön säilyvät kuitenkin keksijällä tai yliopistolla. Tämä on hyvä vaihtoehto, jos ei halua luopua keksinnön oikeuksista kokonaan. Lisensoi- taessa on päätettävä mm. lisenssin kesto, lisenssin laajuus (osaoikeus vai täysi), lisenssin maantieteellinen alue, ostajan maksaman korvauksen peruste (osuus tulosta vai jokin muu). Lisenssi tuottaa keksijälle hyötyä lisenssitulojen muodossa. Koska lisenssinsaaja vastaa tuotanto-, markkinointi- ym. kuluista (resurssit), voi keksijä saada tuloa ilman suurta omaa panostusta. Lisenssinsaajalle lisenssi antaa tuote- tai teknologiaedun kilpailijoihin nähden.

Keksinnön myyminen

Keksinnön myynti kannattaa silloin, kun keksijä ei itse halua tai pysty keksinnön jatkokehittelyyn. Oikeudet myydään kokonaisuudessaan ulkopuoliselle taholle. Keksijän kaikki oikeudet keksintöön päättyvät tällöin. Myynti kannattaa myös silloin, kun keksintö on syntynyt yhteistyöprojektissa ja jokin yritysosapuolista on kiinnostunut jatkokehittämään keksintöä tai se liittyy juuri sen yrityksen ydinosa- misalueeseen.

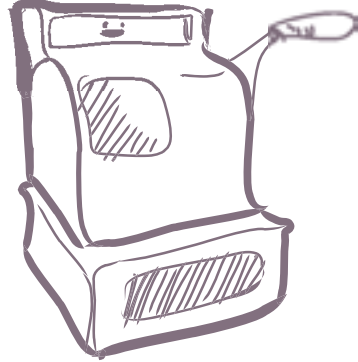
Yrityksen perustaminen

Keksinnön kaupallistamiseksi voidaan perustaa yritys. Tutkija voi jatkaa työtä yli- opistolla ja toimia yrityksessä asiantuntijana, jolloin erityisen tärkeää on mm. tiimin rakentaminen ja sivutoimiluvan hoitaminen. Jos tutkija kokee päätoimisen yrittä- jyyden soveltuvan itselleen, on tässäkin tilanteessa kiinnitettävä erityistä huomiota tiimin rakentamiseen. Yrityksen perustamisessa ja pyörittämisessä on tärkeää tarvittava ja monipuolinen osaaminen.

Tutkimustulosten kaupallistamisen tukipalvelut TTY:llä

TTY:n Tutkimus- ja Innovaatiopalvelut tarjoaa tukipalveluita ja neuvontaa tutkimustulosten kaupallisessa hyödyntämisessä. Yksikkö myös avustaa tulosten omistajuuteen, oikeuksien selvittämiseen sekä tulosaineiston suojaamiseen ja julkaisemiseen liittyvissä kysymyksissä. Yritystoiminnan aloittamiseen liittyvissä kysymyksissä auttaa TIP:n TALLI (eli yrittäjyyspalvelut).

**Katso lisätietoja:
tutka/tutkimus/yrittäjyyspalvelut**

YHTEENVETO OHJEISTA

1. Tee keksintöilmoitus ajoissa.

Esim. diplomityön/väitöskirjan yhteydessä pitää keksintöilmoitus tehdä ennen kuin työ on hyväksytty. Tarkkana tulee olla myös konferensseissa ja muissa palaveriesityksissä. Keksinnön julkaiseminen ennen aikojaan voi johtaa siihen, että joku muu hyödyntää tekemääsi keksintöä ilman lupaa ja korvausta tai siihen, että et voi itse enää suojata keksintöäsi patentilla sen tultua julkiseksi.

2. Ota aina hyvissä ajoin yhteys yliopiston innovaatioasiamieheen.

Innovaatioasiamiestä sitoo ammattinsa puolesta salassapitovelvollisuus, joten voit turvallisesti keskustella keksinnöstäsi hänen kanssaan.

3. Tarkista aina sopimuksesta mikä tutkimus on kyseessä.

4. Huolehdi, että oma nimesi tulee keksintöilmoitukseen.

Keksintöilmoituksen täyttämisenä on syytä olla tarkka ja tarpeeksi yksityiskohtainen, sitä ei voi jälkikäteen enää muuttaa tai korjata!

SANASTO/TERMINOLOGIA

Immateriaalioikeudet (Intellectual Property Rights, IPR)

Immateriaalioikeuksilla tarkoitetaan yksinoikeuksia määrätä suojan kohteen ammattimaisesta käytöstä. Immateriaalioikeudet ovat ajallisesti rajattuja ja niiden kohteena voi olla esim. keksintö, tutkimustulos, ohjelmisto, taideteos jne. Immateriaalioikeudet jaetaan edelleen tekijänoikeuksiin ja teollisoikeuksiin.

Innovaatio

Kaupallisesti kannattava/kaupallistettu tuote tai palvelu, usein käytetään rinnakkain termejä keksintö ja innovaatio

Keksintö

Uusi tuote, laite, menetelmä tai vanhan uusi käyttökohde. Pelkkä idea ei ole keksintö vaan sen tekninen toteutus. Tieteellinen teoria, taideteos tai suunnitelma kuten pelin säännöt eivät ole patentoitavissa olevia keksintöjä.

Keksinnöllisyys

Keksinnön on erotuttava olennaisesti tunnetusta tekniikasta eikä se saa olla ilmeinen alan ammattilaiselle

Tunnettu tekniikan taso

Tunnetulla tekniikan tasolla tarkoitetaan mitä tahansa todistetta siitä, että keksintösi on aiemmin tunnettu. Todisteeksi riittää se, että jossain joku on esitellyt jotain joka käyttää sinun keksintösi kaltaista teknologiaa. Tällainen kumoaa keksinnön uutuusarvon.

Uutuusarvo

Keksinnön on oltava absoluuttisen uusi, sitä ei ole saanut esitellä julkisesti missään aikaisemmin. Julkaisua ovat myös projektipalaverit, konferenssiesitelmät ja opinnäytetyöt.

Avoin tutkimus

Tutkimus, joka tehdään palvelussuhteessa ilman korkeakoulun ulkopuolista rahoitusta. Myös säätiön tai yleishyödyllisen yhdistyksen rahoittama tutkimus. Käytännössä silloin on kyse avoimesta tutkimuksesta kun rahoittajalla ei ole liiketaloudellisia intressejä tutkimustuloksiin. Myös sopimustutkimus voi olla avointa tutkimusta, jos osapuolet ovat ennen tutkimuksen alkamista niin sopineet.

Sopimustutkimus

Valtion maksuperustelain mukainen maksullinen palvelutoiminta tai tutkimus, jossa on mukana vähintään yksi korkeakoulun ulkopuolinen taho rahoittajana, osatutkimuksen tekijänä tai muuna osallistujana ja johon liittyy tutkimuksen tuloksia, sisältöä tai sen toteuttamistapaa koskevia määräyksiä tai salassapitovelvoite. Suomen Akatemian, TEKESin, EU:n ja yritysten rahoittama tutkimus on sopimustutkimusta.

Tilaustutkimus

Kokonaan yksittäisen ulkopuolisen yrityksen rahoittama sopimustutkimus. Rahoittaja voi tällöin määrätä ehdot, joilla tutkimus ostetaan.

Tekijänoikeus

Tekijänoikeuksilla suojataan luovan työn tuloksia kuten taideteoksia, kirjallisia teoksia ja tietokoneohjelmia. Tekijänoikeuksia ei Suomessa tarvitse rekisteröidä vaan ne ovat automaattisesti voimassa kun teos ylittää ns. teoskynnyksen eli teos on itsenäinen ja omaperäinen siten, että se on erotettavissa muista teoksista.

Tausta-aineisto

Osapuolten hallussa ennen projektia oleva tieto, idea, menetelmä, ratkaisumalli, laite, aine, keksintö, ohjelma jne. vaikka ne eivät olisi oikeudellisesti suojattavissa. Projektin toteutuksessa tarpeellisen tausta-aineiston luovutuksesta sovitaan projektisopimuksessa. Yliopiston (tai TTY:n) yleisten sopimusehtojen mukaan tausta-aineiston immateriaalioikeudet säilyvät tausta-aineiston toimittaneella osapuolella.

Tulosaineisto

Projektissa syntyvät tiedot, ideat, menetelmät, ratkaisumallit, laitteet, aineet, keksinnöt jne. vaikka ne eivät olisi oikeudellisesti suojattavissa.

Teollisoikeus

Teollisoikeuksia ovat patentti, hyödyllisyysmalli, mallisuoja, tavaramerkki ja toiminimi.

Patentti

Patentti on rekisteröity yksinoikeus keksinnön **kaupalliseen** hyödyntämiseen. Patentti on voimassa korkeintaan 20 vuotta hakemuksesta. Patentti ei estä muita käyttämästä/rakentamasta keksintöä omaan käyttöönsä. Patentoinnin edellytyksiä ovat keksinnön uutuus, keksinnöllisyys ja teollinen käyttökelpoisuus.

Hyödyllisyysmalli

Rekisteröity määräaikainen yksinoikeus keksinnön ammattimaiseen hyödyntämiseen. Kattaa käytännössä valmistuksen, myynnin ja maahantuonnin. Hyödyllisyysmalli antaa patenttia pienemmän suojan ja on yksinkertaisempi hakea kuin patentti. Hyödyllisyysmalli on voimassa korkeintaan 10 vuotta. Hyödyllisyysmallia kannattaa käyttää silloin kun keksinnön odotettu taloudellinen hyödyntämisaika on lyhyt.

Lisenssi/lisensointi

Eli käyttöoikeus. Lisenssissä immateriaalioikeudet säilyvät keksijällä/lisenssin antajalla. Lupa käyttää toisen tulosta tai tausta-aineistoa sovittuun tarkoitukseen määritellyllä tavalla. Lisenssin tarkka sisältö on sopimuskohtainen. Lisenssistä maksettava korvaus voi olla kertakorvaus, toistuva, osuus lisenssinsaaajan tuotosta eli rojaltilta tai näiden yhdistelmä.

LINKKEJÄ:

Patentti- ja rekisterihallitus: www.prh.fi

Paljon ohjeistusta patentti- ja muissa suojausasioissa, sivuilta löytyy myös erittäin hyvä keksijän opas.

Keksintösäätiö: www.keksintosaatio.fi

Apua mm. rahoituksen hakemiseen, keksintöjen arviointia yksityishenkilöille ja aloittaville yrityksille.

Uusitehdas: www.uusitehdas.fi

Avoin innovaatioympäristö, jossa eri alojen opiskelijat, vapaat ammattilaiset, tutkijat ja kehittäjät jalostavat ideoista prototyyppejä ja pilotteja, tuotteita ja palveluja, uutta liiketoimintaa ja työpaikkoja.

Suomen Keksijäin Keskusliitto: <http://kekery.fi/Etusivu>

Suomen Keksijäin Keskusliitto KEKE ry on edistänyt keksintötoimintaa jo vuodesta 1971.

Runar Bäckströmin Säätiö: <http://www.runarbackstrominsaatio.fi/>

Runar Bäckströmin Säätiön tarkoituksena on rohkaista ja edistää suomalaista keksintötoimintaa ja yrittäjyyttä.

Hilavitkutin: <http://www.hilavitkutin.com/>

Hilavitkutin.com on suomalainen gadget-blogi, sisältää tietoa uusista maailmalla esitellyistä keksinnöistä, gadgeteista, härveleistä sekä tietysti hilavitkuttimista.

Tämä opas on tehty Euroopan sosiaalirahaston rahoittamana hankkeessa: Energia- ja nanoteknologiaa sekä toiminnallisia materiaaleja kehittävän avoimen innovaatioympäristön rakentaminen – ENNA (projek-tikoodi S11249). Projekti kuuluu Innovaatio- ja osaamisjärjestelmien kehittäminen-kehittämisohjelmaan. Ohjelmaa hallinnoi Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Oppaan on kirjoittanut Anna Pääkkönen. Opas on tehty yhteistyössä Tutkimus- ja innovaatiopalveluiden kanssa. Oppaan painatuksesta ja päivityksestä vastaa Tutkimus- ja Innovaatiopalvelut.

MIKÄ ON KEKSINTÖ?

Keksintö voi olla uusi tuote, laite, menetelmä tai vanhan uusi käyttökohde. Uutuudella tarkoitetaan sitä, että keksintöä ei ole aikaisemmin julkaistu missään. Julkaisemista ovat tieteellisten esitelmien pitäminen (konferenssit), kokoustiivistelmät, posterit, internetsivut ja artikkelit. Keksintöä ei voi patentoida jos se on julkaistu ennen patenttihakemuksen jättämistä. Myös opinnäytetyö on julkaisu eli ota yhteyttä patenttiassistenttiin ennen diplomityön tai väitöskirjan painatusta, jos olet tehnyt keksinnön.

MIKSI TÄMÄ OPAS ON TÄRKEÄ?

Tutkijan on hyvä tuntea omat oikeutensa ja velvollisuutensa keksintöihin liittyen. Tähän oppaaseen on koottu tiivistetyksi keksintöihin ja niiden kaupallistamiseen liittyviä asioita. Keksinnöistä saatavia tuloja voi hyödyntää myös rahoituksen saannissa. Korkeakoulun myydessä keksinnön oikeudet ulkopuoliselle yritykselle tulee osa tulosta tutkijalle, osa laitokselle ja pieni osa koko korkeakoululle. Keksintölainsäädännön tarkoituksena on selkeyttää ja yhtenäistää eri korkeakouluissa vallitsevia käytäntöjä.

Lisätietoja:

TTY:n Tutkimus- ja Innovaatiopalvelut

Luottamuksellista palvelua maksutta kaikille yrittäjyydestä ja innovaatioista kiinnostuneille TTY-yhteisön jäsenille

Kysy lisää keksinnöistä ja immateriaalioikeuksista: inventions@tut.fi

Kysy lisää yrittäjyydestä: talli@tut.fi